

CD-1066 DIGITAL

Kalevi Aho

Chinese Songs

Symphony No. 4

Tiina Vahevaara, soprano
Lahti Symphony Orchestra
Osmo Vänskä

AHO, Kalevi (b. 1949)**Kiinalaisia lauluja (Chinese Songs)** (1997) (*M/s / Finnish Music Information Centre*) **18'07**

[1]	I. Punainen aurinko (The Red Sun) (<i>Text: Li Yü</i>) –	2'20
[2]	II. Miten taipuisa (How Pliant) (<i>Text: Cho Wen-chün [?]</i>)	2'21
[3]	III. Kultainen lintuhiusneula (The Golden Bird Hairpin) (<i>Text: Li Yü</i>) –	2'22
[4]	IV. Yöllä, aivan päihdyksissä (At Night, Very Drunk) (<i>Text: Li Ch'ing-chao</i>)	3'37
[5]	V. Syksyn tuuli (The Wind of Autumn) (<i>Text: Li Yü</i>) –	4'20
[6]	VI. Lumen keskellä kevään viesti (Amid the Snow, the Message of Spring)
(<i>Text: Li Ch'ing-chao</i>)	3'02

Tiina Vahevaara, soprano

Symphony No. 4 (1972-73) (*Fazer*) **44'20**

[7]	I. <i>Adagio</i>	18'49
[8]	II. <i>Allegro – Presto</i>	10'16
[9]	III. <i>Lento</i>	14'58
-

Lahti Symphony Orchestra (Sinfonia Lahti) Leader: Jyrki Lasonpalo
conducted by **Osmo Vänskä**

Sinfonia Lahti

Kalevi Aho, one of Finland's leading composers of today, was born in Forssa in southern Finland on 9th March 1949. He studied at the Sibelius Academy in Helsinki under Einojuhani Rautavaara and in West Berlin in Boris Blacher's composition class. In the years 1974-1988 he was a lecturer in musicology at Helsinki University; from 1988 until 1993 he was professor of composition at the Sibelius Academy and since the autumn of 1993 he has been a freelance composer.

In the works which marked his breakthrough, the *First Symphony* (1969) and *Third String Quartet* (1971) Aho continues in the tradition of Shostakovich; even in these pieces, however, he arrived at a very original formal/dramatic decision. Thus, in the four-movement *First Symphony*, we are gradually drawn ever further away from the 'existing reality' of the beginning, ultimately reaching the third movement's strange, pseudo-baroque style, and finally, in the last movement, we can meet the problems of the 'true reality' head on. The structural starting-point for the single-movement *Second Symphony* (1970/95) is a triple fugue. In the four-movement *Third Symphony* (1971-73) the dramatic tension is different; it is a conflict between an individual (a solo violin) and the sound blocks of the orchestra; there is a similar conflict in the pessimistic *Cello Concerto* (1983-84). The culmination of Aho's first period (approx. 1969-74) is the three-movement *Fourth Symphony* (1972-73), in which the catastrophes of the second movement are eventually followed by spiritual liberation.

The *Fifth Symphony* (1975-76) marks a turning point in Aho's output. From a structural point of view this massive work is extremely complicated – in this multi-layered symphony, instead of polyphony between various individual instrumental voices, we hear a polyphony of different, independent musical strands. The virtuoso and colourful *Sixth Symphony* (1979-80) concludes a sequential line of development in Aho's symphonic work; after this, the composer concentrated for a while on concertos and operas.

Aho's first opera, *Avain* (*The Key*, 1978, with a libretto by Juha Mannerkorpi) tells of the paranoid alienation of an inhabitant of a big modern city in the estranging social climate of today. In 1982 and 1984 *Avain* was also performed by the Hamburg State Opera. In the years 1985-87 Aho wrote his sharply satirical second opera *Hyönteiselämä* (*Insect Life*), which combines elements both of comedy and of tragedy (the libretto, by the composer himself, is based on a play of the same name by Josef and Karel Čapek) and contains numerous stylistic parodies as well as pointed social criticism. The work was premièred with great success by the Finnish National Opera on 27th September 1996. In 1988, drawing on material from *Hyönteiselämä*, Aho composed his *Seventh Symphony*: a six-movement, cheerful work, the 'Insect

Symphony' has been described as 'a post-modern, tragicomic anti-symphony'. In 1990 Aho composed *Pergamon* for four narrators, four orchestral groups and organ; the text, which is in four languages, is based on Peter Weiss's novel *Die Ästhetik des Widerstands*. In the intense *Chamber Symphony No. 2* for strings (1991-92) we hear, in a sense, the music of the composer's inner voices.

In 1992 the Lahti Symphony Orchestra appointed Aho as its composer in residence, and he has written all of his more recent orchestral works for these musicians. The bright, single-movement *Symphony No. 8* (1993) for organ and orchestra is Aho's most expansive instrumental work; this musically wide-ranging piece is one of the fundamental cornerstones of Aho's entire output. The lighter *Symphony No. 9* (1993-94) is also a concertante symphony: in this work, which contains many different time strata, the solo instrument is the trombone. The large-scale, dramatic *Tenth Symphony* (1996) is like a tribute to the great Romantic tradition of symphonic music, and is quite different from the *Eleventh Symphony* for six percussionists and orchestra (1997-98), which is dominated by strong, hypnotic rhythms and by subtle tonal colours. The song cycle *Kiinalaisia lauluja* (*Chinese Songs*; 1997) for soprano and orchestra is a setting of ancient Chinese love poetry. Soloistic virtuosity is a hallmark of his large-scale, symphonic concertos (*Violin Concerto* 1981, *Cello Concerto* 1983-84, *Piano Concerto* 1989), of his three chamber symphonies (1976, 1992 and 1995-96: in the last of these, a string symphony, the solo instrument is the alto saxophone) and of many chamber pieces (e.g. the *Oboe Quintet* [1973], *Bassoon Quintet* [1977], *Oboe Sonata* [1985], *Quintet for Alto Saxophone, Bassoon, Viola, Cello and Double Bass* [1994], *Quintet for Clarinet and String Quartet* [1998], *Epilogue* for trombone and organ [1998], *Seven Inventions* and *Postlude* for oboe and cello [1998] and *Quintet for Flute, Violin, Two Violas and Cello* [2000]). Aho's latest major works are the one-act opera *Salaisuksien kirja* (*The Book of Secrets*; 1998) to a libretto by Paavo Rintala and the two-act opera *Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet* (*Before We Are All Drowned*, 1995/1999), the libretto of which is based on a radio play by Juha Mannerkorpi.

Among Aho's numerous arrangements are Mussorgsky's *Songs and Dances of Death* for bass and orchestra (1984) and the first act of Uuno Klami's ballet *Whirls* (1988). In 1995 he composed the lost second violin parts of all six string quartets by the first Finnish composer of importance, Erik Tulindberg (1761-1814), and in 1997 he completed Sibelius's complete *Karelia* score in preparation both for performance and for recording (BIS-CD-915). Foremost among Aho's many writings are the treatises *Finnish Music and the Kalevala* (1985) and *Einojuhani Rautavaara, Symphonist* (1988), the collection of essays *The Tasks of an Artist in a Post-*

Modern Society (1992), *Art and Reality* (1997) and *Music of Finland* (1996, in collaboration with E. Salmenhaara, P. Jalkanen and K. Virtamo).

Chinese Songs (1997)

Kalevi Aho's *Chinese Songs* were composed in 1997 in response to a municipal commission from the town of Forssa (where Aho was born) for a concert to mark the town's 150th anniversary. The song cycle was first performed in Forssa on 26th November 1997; the soloist was Tiina Vahevaara and the Turku Philharmonic Orchestra was conducted by Hannu Norjanen.

As texts for his songs, Kalevi Aho chose a series of old Chinese love songs translated into Finnish by Pertti Nieminen; the oldest texts date back to the third century A.D.; of the original poets one was a man (Li Yü) whilst the other two were women (Cho Wen-chün and Li Ch'ing-chao). The composer has explained that he was attracted especially by the underlying mood of these poems, where *joie de vivre* is combined with the transitory nature of life, profound solitude and a tinge of depression. The poems are selected and arranged in such a way that their moods gradually become darker until, in the sixth and final song, a new life force forcibly breaks out: 'Even amid the snow I know that the message of spring has arrived [...] Do not try to hinder it! Drink and become intoxicated! You cannot compare these flowers with any others.'

The songs are connected in that the first two are performed without a break, as indeed are Nos. 3 and 4, and Nos. 5 and 6. The outstanding poems used in this cycle are characterized by sensuality, richness of nuance, and airiness (which should not be confused with superficiality). The musical interpretation of the poems also tries to avoid heaviness; according to the composer, the *Chinese Songs* aspire to the 'intolerable lightness' (Milan Kundera) of life and existence.

Symphony No. 4 (1972-73)

Kalevi Aho's *Fourth Symphony* is one of the principal works from the composer's early period. Most of the symphony was written in 1972 in Berlin, where Aho was continuing his composition studies on a DAAD scholarship after gaining his composer's diploma at the Sibelius Academy the previous year. The work was not finished, however, until March 1973, after the composer had returned to Finland.

The *Fourth Symphony* is a work with very integrated, concentrated musical material. The entire symphony is based on a theme presented as a fugue at the beginning of the first movement. This theme – or parts thereof – recur later in the work in many different lights. The theme's various 'fates' in the symphony give rise to the powerful impression that there is a

hidden programme – the work seems to deal with an abstract, psychological drama that leads to destruction, but also to freedom.

The broad first movement begins in melancholy mood, but in the background we can perceive the seeds of tragedy; after an extremely beautiful passage for the cellos, the tensions that were in the background appear for a moment, wholly exposed, in the trumpets' dissonant fanfare-like motifs in the middle of the movement. The big climax of the movement does not yet function as a final, liberating release of tension; as before, the tragedy remains smouldering beneath the surface.

The development of the music in the second movement, *Presto*, takes a destructive direction. The agile music at the outset later leads to devastation: a dissonant, chromatic march-like theme, which began almost imperceptibly, spreads through the whole orchestra and leads to a chaotic state of affairs of which, by the end, only the violent percussion rhythms are left. The movement ends with the main theme of the symphony in the form of a peculiar, distorted waltz.

The third movement begins in the desolate, empty landscape of the soul left over from the second movement. The wind instruments' virtuosic figurations, like birdsong, finally liberate the music from the tension that had hitherto been dominant. At the same time the atmosphere becomes like that of a fairy-tale. A long, intense *cantabile* melody from the strings crowns the entire symphony and provides the composition with a final catharsis. The melody ends in the far distance, high up, and is finally followed by the main theme of the symphony, heard for the last time from the lowest instruments of the orchestra, in an unreal light.

The monumental *Fourth Symphony* can still be regarded as a cornerstone of Kalevi Aho's work. The work was first performed in Helsinki on 12th March 1974 by the Finnish Radio Symphony Orchestra conducted by Okko Kamu.

© Anne Weller 2000

Tiina Vahevaara graduated from the Sibelius Academy in Helsinki as a soloist and opera singer in 1995, having studied under Annika Ollinkari. She made her début in the spring of 1997 and undertook further studies under Peter Schreier and Jeffrey Goldberg. She made her début at the Finnish National Opera in 1995 as Adele in Johann Strauss's *Die Fledermaus*; since then she has made regular guest appearances at the Finnish National Opera in repertoire ranging from Mozart, by way of Wagner, to Sondheim. She made her first appearance at the Savonlinna Opera Festival in the summer of 2000 and has also appeared in opera productions in the Finnish cities

of Oulu, Pori and Tampere. She feels a close affinity with sacred music, and her repertoire includes the major sacred works by Bach, Mozart and Handel. Tiina Vahevaara has been a prizewinner at numerous competitions in Finland, including the Timo Mustakallio Competition, Oskar Merikanto Competition and Kangasniemi Competition.

The **Lahti Symphony Orchestra (Sinfonia Lahti)** was founded in 1949 to maintain the traditions of the orchestra established in 1910 by the society Lahti Friends of Music. In recent years the orchestra has developed into one of the most notable in the Nordic countries under the direction of its conductor Osmo Vänskä (chief guest conductor 1985-88, chief conductor since 1988). It has won the renowned *Gramophone* Award and other international accolades for its recordings of the original versions of the Sibelius *Violin Concerto* (BIS-CD-500) and the original version of the *Fifth Symphony* (BIS-CD-800), the Grand Prix of the Académie Charles Cros (1993) for its recording of the complete score to Sibelius's *Tempest* (BIS-CD-581) and the Cannes Classical Award (1997) for its recordings of Sibelius's *Wood-Nymph* (BIS-CD-815) and original version of the *Fifth Symphony* (BIS-CD-800). As well as playing regularly in symphony concerts, opera performances and recordings, the orchestra has an extensive development programme for children's and youth music. Among the orchestra's many recordings of modern Finnish music are the complete orchestral works of Joonas Kokkonen and an ongoing series of recordings featuring music by its composer-in-residence, Kalevi Aho.

Since March 2000 the orchestra's home has been the purpose-built Sibelius Hall in Lahti. The orchestra also appears regularly in Helsinki and has performed at numerous prestigious festivals. The orchestra has toured in Western Europe, the USA and Japan and also performs regularly in St. Petersburg. The Lahti Symphony Orchestra records regularly for BIS.

Osmo Vänskä (b. 1953) began his professional musical career as a respected clarinetist, occupying the co-principal's chair in the Helsinki Philharmonic Orchestra for several years. After studying conducting at the Sibelius Academy in Helsinki, he won first prize in the 1982 Besançon International Young Conductor's Competition. His conducting career has featured substantial commitments to such orchestras as the Tapiola Sinfonietta and Iceland Symphony Orchestra; currently he is music director of the Lahti Symphony Orchestra in Finland and chief conductor of the BBC Scottish Symphony Orchestra in Glasgow.

He is increasingly in demand internationally to conduct orchestral and operatic programmes, and his repertoire is exceptionally large – ranging from Mozart and Haydn through the Roman-

tics (including Nordic composers such as Sibelius, Grieg and Nielsen) to a broad span of 20th-century music; his concert programmes regularly include world première performances. His numerous recordings for BIS – many of them with the Lahti Symphony Orchestra – continue to attract the highest acclaim.

Tiina Vahevaara, soprano

Suomen tärkeimpiin nykysäveltäjiin kuuluva **Kalevi Aho** syntyi Forssassa 9.3.1949. Hän opiskeli Sibelius-akatemiassa Einojuhani Rautavaaran oppilaana ja Länsi-Berliinissä Boris Blacherin luokalla. Vuosina 1974-1988 hän toimi Helsingin yliopiston musiikkitiiteen lehtorina, 1988-1993 Sibelius-akatemian vs. sävellyksen professorina, ja syksystä 1993 lähtien hän on työskennellyt vapaana taiteilijana.

Läpimurtosävellyksissään, *1. sinfoniassa* (1969) ja *3. jousikvartetossa* (1971) Aho liittyy tyylillisesti Šostakovitš-traditioon; kuitenkin jo näissä teoksissa hän päätyi hyvin omaperäisiin muoto-dramaturgisiin ratkaisuihin. Siten neliosaisessa *1. sinfoniassa* etäännyttään vähitellen yhä etäämmäs alun ”reaalisesta” todellisuudesta, aina 3. osan outoon, pseudo-barokkiseen tyyliin, kunnes vasta finaalisissa pystytään kohtaamaan kiertelemättä ”oikean” todellisuuden ongelmat. Yksiosaisen *2. sinfonian* (1970/95) rakenteellisena lähtökohtana on kolmoisfuuga. Neliosaisessa *3. sinfoniassa* (1971-73) dramaturginen jännite muodostuu yksilöllisyyden (sooloviulu) ja orkesterin sointimassojen välisestä ristiriidasta; vastaavasta ristiriidasta on kysymys myös pessimistisessä *sellokonserlossa* (1983-84). Ahon ensimmäisen kauden (n. 1969-1974) huipentuma on kolmiosainen *4. sinfonia* (1972-73), jossa toisessa osassa tapahtuvaa katastrofia seuraa lopulta psyykkinen vapautuminen.

5. sinfonia (1975-76) merkitsee käännekohtaa Ahon tuotannossa. Massiivinen teos on rakenteeltaan äärimmäisen monimutkainen – yksityisten eri äänten välisen polyfonian sijasta monikerroksisessa sinfoniassa soi erilaisten itsenäisten musiikkien polyfonia. Virtuosoiseen, värikkääseen *6. sinfoniaan* (1979-80) päättyy Ahon sinfonisen tuotannon johdonmukainen kehityslinja; tämän jälkeen säveltäjä keskittyy joksikin aikaa konserttoihin ja oopperoihin.

Ahon ensimmäinen ooppera *Avain* (1978; libretto Juha Mannerkorpi) käsittelee suurkaupunkilaisen ihmisen vainoharhaista vieraantuneisuutta modernissa yhteiskunnassa. 1982 ja 1984 *Avain* oli myös Hampurin valtionoopperan ohjelmistossa. 1985-87 syntyi Ahon terävän satiirinen, komiikkaa ja tragiikkaa yhdistävä toinen ooppera *Hyönteiselämää* (säveltäjän laatima libretto pohjautuu Josef ja Karel Čapekin samannimiseen näytelmään) lukuisine tyyliparodioineen ja pistävine yhteiskuntakritiikkeineen. Teos kantaesitettiin suurella menestyksellä Suomen Kansallisoopperassa 27.9.1996. *Hyönteiselämän* materiaalista Aho loi 1988 *7. sinfoniansa* – kuusi-osaista, iloittelevaa *Hyönteissinfoniaa* on kuvattu ”postmoderniksi, koomis-traagiseksi antisinfoniaksi”. 1990 syntyi *Pergamon* neljälle lausujalle, neljälle orkesteriryhmälle ja uruille; teoksen nelikielinen teksti on peräisin Peter Weissin romaanin *Die Ästhetik des Widerstands* alusta. Intensiivisessä *2. kamarisinfoniassa* jousille (1991-92) soi eräänlainen sisäisten äänien musiikki.

Vuonna 1992 Lahden kaupunginorkesteri nimesi Ahon nimikkosäveltäjäkseen, ja tälle soit-

tajistolle hän on kirjoittanut kaikki uusimmat orkesteriteoksensa. Yksiosainen, valoisa 8. *sinfonia* (1993) uruille ja orkesterille on Ahon laajin soitinteos; musiikillisilta ulottuvuuksiltaan sävellys kuuluu Ahon koko tuotannon tärkeimpiin kulmakiviin. Myös kepeämpi 9. *sinfonia* (1993-94) on konsertoiva sinfonia – monia ajallisia kerrostumia sisältävän teoksen soolosoittimena on pasuuna. Suurisuuntainen, dramaattinen 10. *sinfonia* (1996) on kuin kunnianosoitus sinfoniamusiikin suurelle romanttiselle perinteelle. Kokonaan toisentyypinen on kuudelle lyömäsoittajalle ja orkesterille sävelletty 11. *sinfonia* (1997-98), jota vallitsevat sekä väkevät, hypnoottiset rytmit että herkäät sointivärit. Sopraanolle ja orkesterille sävelletyn laulusarjan *Kiinalaisia lauluja* (1997) tekstinä ovat hyvin vanhat kiinalaiset rakkausrunot. Solistinen virtuoosisuus on tunnusomaista suurisuuntaisille, sinfonisille konsertoille (*viulukonsertto* 1981; *sellokonsertto* 1983-84; *pianokonsertto* 1989), kolmelle kamarisinfoniale (1976, 1992 ja 1995-96; viimeksimainitussa jousisinfoniassa on soolosoittimena alttosaksofoni) ja monille kamarimusiikkiteoksille (mm. *oboekvintetto* 1973, *fagottikvintetto* 1977, *oboosonaatti* 1985, *kvintetto alttosaksofonille, fagotille, alttoviululle, sellolle ja kontrabassolle* 1994, *kvintetto klarinetille ja jousikvartetille* 1998, *Epilogi pasuunalle ja uruille* 1998, *Seitsemän inventiota ja postludi* oboelle ja sellolle 1998 ja *kvintetto huilulle, viululle, kahdella alttoviululle ja sellolle* 2000). Ahon uusimmat suuret työt ovat yksinäytöksinen ooppera *Salaisuusien kirja* (1998) Paavo Rintalan libretoon sekä kaksinäytöksinen ooppera *Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet* (1995/1999), jonka libreton säveltäjä on laatinut Juha Mannerkorven kuunnelman pohjalta.

Ahon lukuisista sovitustöistä huomattavimpia ovat Musorgskin *Kuoleman laulujen ja tanssien* soitintaminen bassoäänelle ja orkesterille (1984), Uuno Klammin baletin *Pyörteitä* 1. näytöksen orkestrointi (1988) sekä kateisiin joutuneen 2. viulun stemman säveltäminen Erik Tulindbergin (1761-1814) kuuteen jousikvartettoon (1995) ja 1997 hän täydensi Sibeliuksen *Karelia-musiikin* teoksen levytystä (BIS-CD-915) ja esitystä varten. Hänen runsaan kirjallisen tuotantonsa pääteoksia ovat tutkielmat *Suomalainen musiikki ja Kalevala* (1985) ja *Einojuhani Rautavaara sinfonikkona* (1988), esseekoelmat *Taiteilijan tehtävät postmodernissa yhteiskunnassa* (1992) ja *Taide ja todellisuus* (1997), sekä *Suomen musiikki* (1996; yhdessä E. Salmenhaaran, P. Jalkasen ja K. Virtamon kanssa).

Kiinalaisia lauluja (1997)

Kalevi Ahon *Kiinalaiset laulut* on sävelletty vuonna 1997 säveltäjän synnyinkaupungin Forssan tilauksesta kaupungin 150-vuotisjuhlakonserttiin. Hannu Norjasen johtama Turun kaupunginorkesteri kantaesitti laulusarjan Forssassa 26.11.1997, solistina lauloi Tiina Vahevaara.

Kalevi Aho valitsi laulujensa tekstiksi Pertti Niemisen suomentamia vanhoja kiinalaisia rakkausrunoja, joista vanhimmat ovat peräisin 200-luvulta – kirjoittajista Li Yü oli mies ja Cho Wen-chün sekä Li Ch'ing-chao taas naisrunoilijoita. Säveltäjä on kertonut, että häntä viehätti näissä runoissa ennen kaikkea niiden perustunnelma, jossa elämäntäyteyden riemuun yhdistyy myös elämän katoavuuden, syvän yksinäisyyden ja masennuksen sävyjä. Runot on valittu ja ryhmitelty niin, että tunnelmat muuttuvat asteittain yhä tummempaan suuntaan, kunnes viimeisessä, kuudennessa laulussa uusi elämänvoima murtautuu väkisin esiin: ”Lumen keskelläkin / tiedän kevään viestin jo tulleen. [...] Älä estele! Juo ja humallu! / Näihin kukkiin ei voi verrata muita.”

Laulut on yhdistetty toisiinsa siten, että kaksi ensimmäistä esitetään ilman taukoa yhdessä, samoin 3. ja 4. laulu sekä 5. ja 6. laulu. Sarjan hienoilte runoilte on ominaista sensuaalisuus, vivahteikkaus ja ilmapuus, joka ei ole kuitenkaan pinnallisuutta. Myös runojen musiikillinen tulkinta pyrkii pois raskaudesta, *Kiinalaisissa lauluissa* on pyritty säveltäjän mukaan kohti olemassaolon ja elämän ”sietämätöntä keveyttä” (Milan Kundera).

4. sinfonia (1972-73)

Kalevi Ahon 4. *sinfonia* kuuluu säveltäjän varhaisemman tyylikauden keskeisiin teoksiin. Sinfonia on sävelletty suurimmaksi osaksi Berliinissä vuonna 1972, jossa Aho jatkoi sävellysoopin tojaan DAAD:n stipendin turvin suoritettuaan edellisenä vuonna sävellysdiplomin Sibelius-akatemiassa. Lopullisesti teos valmistui kuitenkin vasta maaliskuussa 1973, säveltäjän palattua takaisin Suomeen.

4. *sinfonia* on materiaaaliltaan yhtenäinen, keskitetty teos. Koko sinfonia rakentuu ensimmäisen osan alussa fugatona esiteltävälle teemalle. Teema tai sen osat toistuvat sävellyksessä myöhemmin monenlaisessa erilaisessa valaistuksessa. Teeman eri ”kohtalot” sinfoniassa synnyttävät voimakkaan vaikutelman kätketystä ohjelmallisuudesta – teoksessa tuntuu olevan kysymys abstraktista, tuhoutumiseen, mutta myös vapautumiseen johtavasta psykologisesta draamasta.

Alakuloisesti alkava laaja ensimmäinen osa kantaa taustallaan tragedian siementä; selloryhmän hyvin kauniin soolon jälkeen taustalla olevat jännitteet näyttäytyvät hetkeksi täysin paljaana trumpettien dissonioivissa fanfaarimaisissa kuluissa osan puolivälissä. Osan suuressa huipennuksessa ei tapahdu vielä lopullista, vapauttavaa purkautumista; tragedia jää ikään kuin edelleenkin kytemään pinnan alle.

Toisena osana olevassa *Prestossa* musiikin kehitys kääntyy destruktiiviseen suuntaan. Kepeä alku johtaa myöhemmin tuhoisaan musiikkiin: huomaamattomasti alkanut dissonioiva, marssi-

mainen kromaattinen aihelma kasvaa yli koko orkesterin ja johtaa kaaottiseen tilanteeseen, josta jäävät jäljelle lopulta vain lyömäsoitinten raivokkaat rytmit. Osa päättyy sinfonian pääteeman omalaatuiseen, vääristyneeseen valssimuunnokseen.

Kolmas osa alkaa toisen osan jälkeensä jättämästä autoista, tyhjistä sielunmaisemasta. Puhaltimien virtuoosiset, linnunlaulumaiset kuviot vapauttavat musiikin viimein sitä siihen mennessä hallinneesta jännittyneisyydestä. Tunnelma muuttuu samalla sadunomaiseksi. Jousien laulava pitkälinjainen, intensiivinen melodia huipentaa koko sinfonian ja luo sävellykseen sen lopullisen katarsiksen. Melodia päätty kauas, korkeuksiin, ja sitä seuraa lopussa sinfonian pääteema vielä viimeisen kerran orkesterin matalimpien instrumenttien esittämänä, epätodellisessa valaistuksessa.

Monumentaalista *4. sinfoniaa* voi pitää edelleenkin Kalevi Ahon tuotannon yhtenä kulmakivenä. Teoksen kantaesitys tapahtui Okko Kamun johdolla Radion sinfoniaorkesterin konsertissa Helsingissä 12.3.1974.

© Anne Weller 2000

Tiina Vahevaara valmistui musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemian solistiselta ja oopperakoulutuksen linjoilta 1995 opettajanaan Annika Ollinkari. Sibelius-Akatemian myöntämän ensikonsertin hän lauloi keväällä 1997. Opintojaan hän on täydentänyt mm. Peter Schreierin ja Jeffrey Goldbergin johdolla. Suomen Kansallisoopperassa Tiina Vahevaara debytoi 1995 Adelen roolissa Johan Straussin *Lepakko*-operetissa. Siitä lähtien hän on vierailut säännöllisesti Kansallisoopperan näyttämöllä useissa rooleissa. Savonlinnan Oopperajuhlilla Tiina Vahevaara debytoi kesällä 2000. Kansallisoopperan lisäksi hän on esiintynyt mm. Oulun, Porin ja Tampereen oopperaproduktioissa. Tiina Vahevaaran sydäntä lähellä on myös kirkollinen musiikki. Hänen repertoariinsa kuuluvat mm. Bachin, Mozartin ja Händelin suuret kirkolliset teokset. Tiina Vahevaara on menestynyt useissa kansallisissa laulukilpailuissa: toinen palkinto Timo Mustakallio -kilpailussa, Oskar Merikanto -kilpailussa sekä Kangasniemen laulukilpailussa.

Sinfonia Lahti (Lahden kaupunginorkesteri) perustettiin vuonna 1949 vaalimaan vuonna 1910 toimintansa aloittaneen Lahden Musiikinystävien orkesterin perinteitä. Kapellimestari Osmo Vänskan johdolla (päävierailija 1985-88, taiteellinen johtaja 1988-) orkesterista on tullut yksi Pohjoismaiden merkittävimmistä. Se on voittanut useita kansainvälisiä levypalkintoja, *Gramophone Awardin* vuosina 1991 (Sibeliuksen *viulukonserton* alkuperäisversion ensilevytys,

BIS-CD-500) ja 1996 (Sibeliuksen *viidennen sinfonian* alkuperäisversion ensilevytyt, BIS-CD-800), vuonna 1993 Académie Charles Crosin Grand Prix du Disquen (Sibeliuksen *Myrskyn* kokonaislevytys, BIS-CD-581) sekä vuonna 1997 Cannes Classical Awardin kahdesta levystään (Sibeliuksen *Metsänhaltijan* ensilevytyt, BIS-CD-815; *viidennen sinfonian* alkuperäisversion ensilevytyt, BIS-CD-800), minkä lisäksi orkesteri on saanut lukuisia muita kansainvälisiä ja kansallisia tunnustuksia. Sinfonia Lahti on levyttänyt erittäin paljon uutta suomalaista musiikkia: jo valmiina on orkesterin kunniajäsenen Joonas Kokkosen orkesterituotannon kokonaislevytys ja tekeillä mm. orkesterin oman säveltäjän Kalevi Ahon tuotannon taltiointi BIS-yhtiölle.

Keväästä 2000 orkesteri työskentelee omassa, uudessa kotisalisissaan, varta vasten rakennetussa Sibelius-talossa Vesijärven rannalla. Orkesteri esiintyy säännöllisesti Helsingissä, ja se on konsertoinut useilla musiikkijuhlilla, mm. Helsingin Juhlaviikoilla, uuden musiikin Helsinki Biennalessa, Lahden kansainvälisellä Urkuviikolla sekä Stockholm New Music -festivaalilla. Orkesteri on tehnyt konserttimatkoja Keski-Eurooppaan, Yhdysvaltoihin ja Japaniin minkä lisäksi se on usein esiintynyt myös Pietarissa. Sinfonia Lahti on 1980-luvun lopulta lähtien levyttänyt BIS:lle kaikkiaan jo yli 30 levyä.

Osmo Vänskän (s. 1953) musiikillinen ammattiura alkoi klarinetistina, ja hän toimi useita vuosia mm. Helsingin kaupunginorkesterin klarinettiryhmän varaaänenjohtajana. Opiskeltuaan orkesterinjohtoa Sibelius-Akatemiassa hän voitti vuonna 1982 Besançonin kansainvälisen kapellimestarikilpailun. Hän on vierailut laajalti, Euroopan lisäksi mm. Japanissa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. Hän on ollut vuodesta 1988 Sinfonia Lahden taiteellinen johtaja ja on nykyään myös Glasgowssa toimivan BBC Scottish Symphony Orchestran ylikapellimestari. Hän on työskennellyt ylikapellimestarina myös Tapiola Sinfonietassa ja Islannin sinfoniaorkesterissa.

Osmo Vänskän yhä tihtentyvät kansainväliset vierailut vievät häntä usein johtamaan sinfoniaorkestereiden lisäksi myös oopperaa. Hänen ohjelmistonsa on poikkeuksellisen laaja: hän on tunnettu niin Mozartin ja Haydnin kuin suurten romantikkojenkin, erityisesti pohjoismaisten suurmien Griegin, Nielsenin ja Sibeliuksen musiikin tulkintoista, minkä lisäksi hän johtaa jatkuvasti oman aikamme musiikkia – hänen ohjelmistossaan on vuosittain useita suomalaisten ja kansainvälisten säveltäjien kantaesityksiä. BIS-levymerkille Osmo Vänskä on levyttänyt säännöllisesti sekä Sinfonia Lahden että useiden muiden orkestereiden kapellimestarina.

Kalevi Aho, einer der führenden finnischen Komponisten unserer Zeit, wurde am 9. März 1949 in Forssa, Südfinnland, geboren. Er studierte bei Einojuhani Rautavaara an der Sibelius-Akademie in Helsinki und in Boris Blachers Kompositionsklasse in West-berlin. 1974-88 war er Dozent für Musikwissenschaft an der Helsinki-Universität; 1988-93 war er Professor für Komposition an der Sibelius-Akademie, und seit Herbst 1993 ist er freischaffender Komponist.

In den Werken, durch welche sein Durchbruch erfolgte, der *ersten Symphonie* (1969) und dem *dritten Streichquartett* (1971), setzt Aho Schostakowitschs Tradition fort, aber selbst in diesen Stücken kam er zu einer sehr originellen formal/dramatischen Lösung. In der viersätzigen *ersten Symphonie* werden wir somit von der „existenten“ Wahrheit des Anfangs allmählich immer weiter weg geführt, bis wir zuletzt den seltsamen, pseudobarocken Stil des dritten Satzes erreichen und im letzten Satz schließlich die Probleme der „wirklichen“ Wahrheit direkt zu Gesicht bekommen. Der strukturelle Ausgangspunkt der einsätzigen *zweiten Symphonie* (1970/95) ist eine Tripelfuge. In der viersätzigen *dritten Symphonie* (1971-73) ist die dramatische Spannung andersartig, sie ist ein Konflikt zwischen einem Individuum (Solovioline) und den Klangblöcken des Orchesters; es gibt einen ähnlichen Konflikt im pessimistischen *Cellokonzert* (1983-84). Der Höhepunkt von Ahos erster Periode (etwa 1969-74) ist die dreisätzige *vierte Symphonie* (1972-73), wo nach den Katastrophen des zweiten Satzes eine geistige Befreiung folgt.

Die *fünfte Symphonie* (1975-76) ist ein Wendepunkt in Ahos Schaffen. Strukturell gesehen ist dieses massive Werk extrem kompliziert – anstatt einer Polyphonie zwischen verschiedenen individuellen Instrumentalstimmen hören wir eine Polyphonie andersartiger, unabhängiger Musiken. Die virtuose und farbenprächtige *sechste Symphonie* (1979-80) beschließt eine sequentielle Entwicklungslinie in Ahos Schaffen; dann konzentrierte sich der Komponist einige Zeit auf Konzerte und Opern.

Ahos erste Oper, *Avain (Der Schlüssel)*, 1978, mit einem Libretto von Juha Mannerkorpi) erzählt von der paranoiden Alienation eines Einwohners einer modernen Großstadt im sozialen Klima von heute. 1982 und 1984 wurde *Avain* auch von der Hamburgischen Staatsoper aufgeführt. 1985-87 schrieb Aho seine scharf satirische zweite Oper *Hyönteiselämä (Aus dem Leben der Insekten)*, welche Elemente von sowohl Komödie als auch Tragödie kombiniert (das vom Komponisten selbst geschriebene Libretto basiert auf dem gleichnamigen Theaterstück von Josef und Karel Capek), und zahlreiche stilistische Parodien enthält, sowie spitze Sozialkritik. Die Uraufführung durch die Finnische Nationaloper am 27. September 1996 wurde ein großer

Erfolg. Auf Verwendung von Material aus *Hyönteiselämä* komponierte Aho 1988 seine *siebte Symphonie*: die sechssätzige, fröhliche „Insektensymphonie“ wurde als „postmoderne, tragikomische Antisymphonie“ beschrieben. 1990 komponierte Aho *Pergamon* für vier Sprecher, vier Orchestergruppen und Orgel; der viersprachige Text basiert auf Peter Weiß' Roman *Die Ästhetik des Widerstands*. In der intensiven *Kammersymphonie Nr. 2* für Streicher (1991-92) hören wir irgendwie musikalische Töne aus dem Innersten.

1992 wurde Aho vom Symphonieorchester Lahti zum Composer-in-Residence ernannt, und für dieses hervorragende Ensemble hat er seine sämtlichen neueren Orchesterwerke geschrieben. Die lichte, einsätzige *Symphonie Nr. 8* (1993) für Orgel und Orchester ist Ahos umfassendstes Instrumentalwerk; dieses musikalisch weitreichende Stück ist einer der wichtigsten Grundsteine seines gesamten Schaffens. Die leichtere *Symphonie Nr. 9* (1993-94) ist ebenfalls eine konzertante Symphonie: in diesem Werk, das viele verschiedene zeitliche Schichten enthält, ist das Soloinstrument eine Posaune. Die dramatische *zehnte Symphonie* (1996) ist eine Art Tribut an die große romantische Tradition symphonischer Musik und unterscheidet sich völlig von der *elften Symphonie* für sechs Schlagzeuger und Orchester (1997-98), welche von starken, hypnotischen Rhythmen und feinfühligem Klangfarben beherrscht wird. Der Liedzyklus *Kiinalaisia lauluja* (*Chinesische Lieder*, 1997) für Sopran und Orchester ist eine Vertonung chinesischer Liebespoesie. Solistische Virtuosität ist ein Kennzeichen seiner groß angelegten, symphonischen Konzerte (*Violinkonzert* 1981, *Cellokonzert* 1983-84, *Klavierkonzert* 1989) und vieler Kammermusikwerke (z.B. das *Oboenquintett* 1973, *Fagottquintett* 1977, die *Oboensonate* 1985, das *Quintett für Altsaxophon, Fagott, Bratsche, Cello und Kontrabaß* 1994, das *Quintett für Klarinette und Streichquartett* 1998, das *Epilog für Posaune und Orgel* 1998, die *Sieben Inventionen und Postludium für Oboe und Cello* 1998 und das *Quintett für Flöte, Violine, zwei Bratschen und Cello* 2000). Ahos neueste größere Werke sind der Operneinakter *Salaisuksien kirja* (*Das Buch der Geheimnisse*, 1998) mit einem Libretto von Paavo Rintala, und der Zweiakter *Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet* (*Bevor wir alle ertrinken*, 1995/1999), dessen Libretto auf einem Hörspiel von Juha Mannerkorpi basiert.

Zu Ahos zahlreichen Arrangements gehören Mussorgskijs *Lieder und Tänze des Todes* für Baß und Orchester (1984) und der erste Akt von Uno Klamis Ballett *Wirbel* (1988). 1995 komponierte er die verschollenen Parts sämtlicher sechs Streichquartette des ersten finnischen Komponisten von Bedeutung, Erik Tulindberg (1761-1814), und 1997 vollendete er Sibelius' komplette *Karelia*-Partitur für Aufführungen und eine Aufnahme (BIS-CD-915). Unter seinen Schriften stehen an erster Stelle die Abhandlungen *Finnische Musik und die Kalevala* (1985) und *Eino-*

juhani Rautavaara, *Symphoniker* (1988), die Aufsatzsammlungen *Die Aufgaben des Künstlers in einer postmodernen Gesellschaft* (1992) und *Kunst und Wirklichkeit* (1997), sowie *Die Musik in Finnland* (1996, Zusammenarbeit mit E. Salmenhaara, P. Jalkanen und K. Virtamo).

Chinesische Lieder (1997)

Kalevi Aho's *Chinesische Lieder* wurden 1997 im Auftrage des Stadtrates in Forssa komponiert (wo Aho geboren wurde), für ein Konzert anlässlich des 150-Jahre-Jubiläums der Stadt. Der Liedzyklus wurde am 26. November 1997 in Forssa uraufgeführt; Tiina Vahevaara war Solistin, und das Philharmonische Orchester Turku wurde von Hannu Norjanen dirigiert.

Als Texte wählte Kalevi Aho eine Reihe alter chinesischer Liebeslieder in der finnischen Übertragung von Pertti Nieminen; die ältesten Texte stammen aus dem dritten Jahrhundert n. Chr.; einer der ursprünglichen Dichter war ein Mann (Li Yü), während die beiden anderen Frauen waren (Cho Wen-chün und Li Ch'ing-chao). Der Komponist erklärte, daß er sich besonders von der unterschwelligsten Stimmung dieser Gedichte angezogen fühlte, wo Lebensfreude mit dem vergänglichen Charakter des Lebens, tiefer Einsamkeit und einem Hauch von Depression kombiniert wird. Die Gedichte wurden so ausgewählt und zusammengesetzt, daß die Stimmungen allmählich dunkler werden, bis endlich im sechsten und letzten Lied eine neue Lebenskraft gewaltsam hervorbricht: „Auch mitten im Schnee weiß ich, daß die Botschaft des Frühlings angekommen ist [...] Verhindre nicht! Trinke und berausche dich! Mit diesen Blumen kannst du keine anderen vergleichen.“

Die Lieder hängen insofern zusammen, als die beiden ersten ohne Pause aufgeführt werden, wie auch Nr. 3 und 4, und Nr. 5 und 6. Die in diesem Zyklus verwendeten, hervorragenden Gedichte sind von Sensualität, Nuancenreichtum und Lässigkeit (mit Oberflächlichkeit nicht zu verwechseln) gekennzeichnet. Die musikalische Interpretation der Gedichte strebt ebenfalls danach, Schwerfälligkeit zu vermeiden; wie der Komponist sagt, streben die *Chinesischen Lieder* nach der „unerträglichen Leichtheit“ (Milan Kundera) von Leben und Existenz.

Symphonie Nr. 4 (1972-73)

Kalevi Aho's *vierte Symphonie* ist eines der wichtigsten Werke aus der frühen Periode des Komponisten. Größtenteils wurde die Symphonie 1972 in Berlin geschrieben, wo Aho seine Kompositionsstudien mit einem DAAD-Stipendium fortsetzte, nachdem er im Vorjahr an der Sibelius-Akademie sein Komponistendiplom erhalten hatte. Das Werk wurde aber erst im März 1973 vollendet, nachdem der Komponist nach Finnland zurückgekehrt war.

Die *vierte Symphonie* ist ein Werk mit einem sehr integrierten, konzentrierten musikalischen Material. Die gesamte Symphonie basiert auf einem Thema, das am Beginn des ersten Satzes als Fuge erscheint. Dieses Thema – oder Teile daraus – kehrt später im Werk in vielgestaltiger Beleuchtung zurück. Die verschiedenen „Schicksale“ des Themas in der Symphonie erwecken den kraftvollen Eindruck, daß es ein verborgenes Programm gibt – das Werk scheint sich mit einem abstrakten, psychologischen Drama auseinanderzusetzen, das zur Zerstörung, aber auch zur Freiheit führt.

Der breite erste Satz beginnt in melancholischer Stimmung, aber im Hintergrund können wir die Keime der Tragödie erkennen; nach einer extrem schönen Passage für die Celli erscheinen die Spannungen aus dem Hintergrund für einen Augenblick voll exponiert in den dissonanten, fanfarenhaften Motiven in der Mitte des Satzes. Der große Höhepunkt des Satzes dient noch nicht als endgültige, befreiende Lockerung der Spannung; wie zuvor verbleibt die Tragödie, unter der Oberfläche brodelnd.

Die Entwicklung der Musik im zweiten Satz, *Presto*, nimmt eine destruktive Richtung ein. Die bewegliche Musik am Beginn führt später zur Zerstörung: ein fast unmerklich beginnendes, dissonantes und marschähnliches Thema verbreitet sich durch das ganze Orchester und führt zu einem Chaos, von welchem zum Schluß nur die heftigen Rhythmen des Schlagzeugs übrigbleiben. Der Satz endet mit dem Hauptthema der Symphonie in der Form eines sonderbaren, verzerrten Walzers.

Der dritte Satz beginnt in der trostlosen, leeren Landschaft der aus dem zweiten Satz verbliebenen Seele. Die virtuellen Figuren der Bläser befreien schließlich, wie Vogelgesang, die Musik von der bis dahin herrschenden Spannung. Gleichzeitig wird die Atmosphäre wie jene eines Märchens. Eine lange, intensive Cantabilemelodie der Streicher krönt die ganze Symphonie und bringt der Komposition eine endgültige Läuterung. Die Melodie endet weit entfernt, hoch oben, und schließlich folgt das Hauptthema der Symphonie, das ein letztes Mal in den tiefsten Instrumenten des Orchesters zu hören ist, jetzt in einem unwirklichen Licht.

Die monumentale *vierte Symphonie* kann nach wie vor als ein Eckstein in Kalevi Aho's Schaffen betrachtet werden. Das Werk wurde am 12. März 1974 in Helsinki vom Symphonieorchester des Finnischen Rundfunks unter der Leitung von Okko Kamu uraufgeführt.

© Anne Weller 2000

Tiina Vahevaara absolvierte die Sibelius-Akademie in Helsinki als Solo- und Opernsängerin 1995 nach Studien bei Annika Ollinkari. Sie debütierte in Frühling 1997 und widmete sich weiteren Studien bei Peter Schreier und Jeffrey Goldberg. Sie debütierte 1995 an der Finnischen Nationaloper als Adele in der *Fledermaus* von Johann Strauß; seither erschien sie regelmäßig als Gast an diesem Theater in einem Repertoire, das sich von Mozart via Wagner bis Sondheim erstreckt. Im Sommer 2000 trat sie erstmals beim Opernfestival Savonlinna auf, und sie erschien auch in Operninszenierungen in Oulu, Pori und Tampere. Sie ist der sakralen Musik eng verbunden, und ihr Repertoire umfaßt die großen sakralen Werke von Bach, Mozart und Händel. Tiina Vahevaara gewann Preise bei zahlreichen Wettbewerben in Finnland, u.a. beim Timo-Mustakallio-Wettbewerb, dem Oskar-Merikanto-Wettbewerb und dem Kangasniemi-Wettbewerb.

Das **Symphonieorchester Lahti** (Sinfonia Lahti) wurde 1949 gegründet, um die Traditionen eines 1910 von der Gesellschaft der Musikfreunde Lahti gegründeten Orchesters aufrechtzuerhalten. In den letzten Jahren entwickelte es sich unter Leitung des Dirigenten Osmo Vänskä (erster Gastdirigent 1985-88, Chefdirigent seit 1988) zu einem der bemerkenswertesten Orchester des nordeuropäischen Raumes. Für die Aufnahmen der Originalfassungen von Sibelius' *Violinkonzert* (BIS-CD-500) und *fünfter Symphonie* (BIS-CD-800) erhielt das Orchester den berühmten *Gramophone Award* und andere internationale Auszeichnungen, für die Gesamtaufnahme von Sibelius' *Der Sturm* (BIS-CD-581) den Grand Prix der Académie Charles Cros (1993) und für Aufnahmen von Sibelius' *Die Wald-Nymphe* (BIS-CD-815) und der Originalfassung der *fünften Symphonie* (BIS-CD-800) den klassischen Preis von Cannes (1997). Das Orchester gibt regelmäßig Konzerte, wirkt bei Opernaufführungen mit, macht Einspielungen für BIS und hat ein umfassendes musikalisches Förderprogramm für Musik für Kinder und Jugendliche. Zu den zahlreichen Aufnahmen des Orchesters von moderner finnischer Musik gehören das gesamte Orchesterwerk von Joonas Kokkonen und eine Serie mit Musik des derzeitigen *Composer-in-residence*, Kalevi Aho.

Ab Frühling 2000 wird die eigens für das Orchester gebaute Sibeliushalle in Lahti zur neuen Heimat. Das Orchester konzertiert regelmäßig in Helsinki und St. Petersburg, spielt bei zahlreichen Festivals und unternimmt Konzertreisen nach Westeuropa, Japan und in die USA.

Osmo Vänskä begann seine musikalische Karriere als angeseher Klarinettist: mehrere Jahre spielte er als zweiter Soloklarinettist im Philharmonischen Orchester Helsinki. Nach Dirigierstudien an der Sibeliusakademie in Helsinki gewann er 1982 den ersten Preis beim Internatio-

nalen Wettbewerb für junge Dirigenten in Besançon. Als Dirigent widmete er sich intensiv der Tapiola Sinfonietta und dem Isländischen Symphonieorchester. Derzeit ist er musikalischer Leiter des Symphonieorchesters Lahti und Chefdirigent des BBC Scottish Symphony Orchestra in Glasgow.

Als Dirigent von Orchester- und Opernprogrammen ist Vänskä auf internationaler Ebene sehr gefragt. Sein Repertoire ist außerordentlich groß – von den Wiener Klassikern bis hin zu einer breiten Spanne der Musik des 20. Jahrhunderts. Vänskäs Konzertprogramme umfassen regelmäßig Uraufführungen. Seine zahlreichen Aufnahmen für BIS – viele von ihnen mit dem Symphonieorchester Lahti – werden mit großer Begeisterung aufgenommen.

Kalevi Aho, l'un des compositeurs les plus en vue de la Finlande aujourd'hui, est né à Forssa dans le sud de la Finlande le 9 mars 1949. Il a étudié à l'Académie Sibelius à Helsinki avec Einojuhani Rautavaara et à Berlin Ouest dans la classe de composition de Boris Blacher. De 1974 à 1988, il donna des cours de musicologie à l'université d'Helsinki; de 1988 à 1993, il fut professeur de composition à l'Académie Sibelius et, depuis l'automne 1993, il s'adonne à temps plein à la composition.

Dans les œuvres marquant sa percée, la *première symphonie* (1969) et le *troisième quatuor à cordes* (1971), Aho poursuit la tradition de Chostakovitch; même dans ces pièces cependant, il arrive à une décision très originale formelle/dramatique. Ainsi dans la *première symphonie* en quatre mouvements, on nous éloigne de plus en plus de la "réalité existante" du début, en arrivant à l'étrange style pseudo-baroque du troisième mouvement et finalement, dans le dernier mouvement, on se heurte de plein front aux problèmes de la "réalité véritable". La *seconde symphonie* (1970/95) en un mouvement repose essentiellement sur une triple fugue. Dans la *troisième symphonie* en quatre mouvements, la tension dramatique est différente; il s'agit d'un conflit entre un individu (un violon solo) et les blocs sonores de l'orchestre; un conflit semblable se manifeste dans le pessimiste *Concerto pour violoncelle* (1983-84). Le sommet de la première période de Kalevi Aho (environ 1969-74) se trouve dans la *quatrième symphonie* (1972-73) en trois mouvements où les catastrophes du second mouvement sont à la fin suivies d'une libération spirituelle.

La *cinquième symphonie* (1975-76) marque un point tournant dans la production de Kalevi Aho. Du point de vue de la structure, cette œuvre massive est extrêmement compliquée – dans cette symphonie à plusieurs couches, plutôt que d'entendre de la polyphonie entre les voix

instrumentales variées, on entend une polyphonie de différentes fibres musicales indépendantes. La *sixième symphonie* (1979-80), virtuose et colorée, termine une ligne séquentielle de développement dans l'œuvre symphonique de Kalevi Aho; après cela, le compositeur s'est concentré un moment sur des concertos et des opéras.

Le premier opéra de Kalevi Aho, *Avain (La Clé)*, 1978, sur un livret de Juha Mannerkorpi) traite de l'aliénation paranoïde d'un habitant d'une grande cité moderne dans le climat social troublant d'aujourd'hui. En 1982 et 1984, *Avain* fut monté par l'Opéra National de Hambourg. Dans les années 1985-87, Aho écrivit son second opéra à la satire mordante *Hyönteiselämä* (*Vie d'insectes*) qui mêle des éléments de la comédie et de la tragédie (le livret, du compositeur lui-même, repose sur une pièce du même nom par Josef et Karel Čapek) et renferme de nombreuses parodies stylistiques ainsi qu'une critique sociale affilée. La création donnée par l'Opéra National Finlandais le 27 septembre 1996 remporta un grand succès. En 1988, à partir de matériel de *Hyönteiselämä*, Aho composa sa *septième symphonie*: une œuvre gaie en six mouvements, la "Symphonie des insectes" a été décrite comme "une anti-symphonie tragi-comique, post-moderne". En 1990, Aho composa *Pergamon* pour quatre narrateurs, quatre groupes orchestraux et orgue; en quatre langues, le texte est basé sur le roman *Die Ästhetik des Widerstands* de Peter Weiss. Dans l'intense *Symphonie de Chambre* no 2 pour cordes (1991-92), on entend, en un sens, la musique des voix intérieures du compositeur.

En 1992, l'Orchestre Symphonique de Lahti choisit Aho comme compositeur résident et il a écrit toutes ses œuvres orchestrales plus récentes pour ces musiciens. La brillante *symphonie no 8* (1993) en un mouvement pour orgue et orchestre, est l'œuvre instrumentale la plus expansive de Kalevi Aho; cette pièce de grande envergure musicale est l'une des pierres angulaires les plus importantes de toute sa production. La *Symphonie no 9* (1993-94) est plus légère et aussi une symphonie concertante: dans cette œuvre, qui renferme plusieurs couches temporelles différentes, l'instrument solo est le trombone. La grande et dramatique *dixième symphonie* (1996) ressemble à un hommage à la grande tradition romantique de la musique symphonique et elle diffère considérablement de la *onzième symphonie* pour six percussionnistes et orchestre (1997-98) dominée par des rythmes forts et hypnotiques et par des couleurs tonales subtiles. Le cycle de chansons *Kiinalaisia lauluja (Chansons chinoises; 1997)* pour soprano et orchestre est un arrangement d'anciens poèmes d'amour chinois. La virtuosité du soliste est un trait caractéristique de ses grands concertos symphoniques (*Concerto pour violon* 1981, *Concerto pour violoncelle* 1983-84, *Concerto pour piano* 1989), de ses trois symphonies de chambre (1976, 1992 et 1995-96: dans cette dernière, une symphonie pour cordes, l'instrument solo est le saxophone

alto) et de plusieurs pièces de chambre (par exemple le *Quintette pour hautbois* 1973, le *Quintette pour basson* 1977, la *Sonate pour hautbois* 1985, le *Quintette pour saxophone alto, basson, alto, violoncelle et contrebasse* 1994, le *Quintette pour clarinette et quatuor à cordes* 1998, l'*Épilogue pour trombone et orgue* 1998, les *Sept Inventions et Postlude pour hautbois et violoncelle* 1998 et le *Quintette pour flûte, violon, deux altos et violoncelle* 2000). Les plus récentes œuvres majeures de Kalevi Aho sont l'opéra en un acte *Salaisuuskien kirja (Le Livre des secrets;* 1998) sur un livret de Paavo Rintala et l'opéra en deux actes *Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet (Avant d'être tous noyés,* 1995/1999), dont le livret repose sur une pièce pour la radio de Juha Mannerkorpi.

Parmi les nombreux arrangements de Kalevi Aho se trouvent *Chants et Danses de la mort* de Moussorgsky pour basse et orchestre (1984) et le premier acte du ballet *Tourbillons* (1988) d'Uuno Klami. En 1995, il termina les parties perdues de second violon de tous les six quatuors à cordes du premier compositeur finlandais d'importance, Erik Tulindberg (1761-1814) et, en 1997, il termina la partition complète de *Karelia* de Sibelius en préparation pour concert et enregistrement (BIS-CD-915). Des nombreux écrits de Kalevi Aho, les plus en vue sont les traités *Musique finlandaise et la Kalevala* (1985) et *Einojuhani Rautavaara, symphoniste* (1988), la collection d'essais *Les Tâches d'un artiste dans une société post-moderne* (1992), *L'Art et la réalité* (1997) et *Musique de Finlande* (1996, collaboration avec E. Salmenhaara, P. Jalkanen et K. Virtamo).

Chansons chinoises (1997)

Les *Chansons chinoises* de Kalevi Aho furent composées en 1997 suite à une commande municipale de la ville de Forssa (où Aho est né) pour un concert marquant le 150e anniversaire de la ville. Le cycle de chansons fut créé à Forssa le 26 novembre 1997; la soliste fut Tiina Vahevaara accompagnée par l'Orchestre Philharmonique de Turku dirigé par Hannu Norjanen.

Comme textes pour ses chansons, Kalevi Aho choisit une série de vieilles chansons d'amour chinoises traduites en finlandais par Pertti Nieminen; les vieux textes datent du troisième siècle A.D.; un des poètes originaux était un homme (Li Yü) tandis que les deux autres étaient des femmes (Cho Wen-chün et Li Ch'ing-chao). Le compositeur a expliqué qu'il était particulièrement attiré par l'atmosphère sous-jacente de ces poèmes où la joie de vivre est alliée à la nature transitoire de la vie, une profonde solitude et une teinte de dépression. Les poèmes sont choisis et arrangés de manière à ce que leurs atmosphères s'assombrissent graduellement jusqu'à ce que, à la sixième et dernière chanson, une nouvelle force de vie se déclare avec énergie: "Même au milieu de la neige, je sais que le message du printemps est arrivé. [...] N'essayez pas de lui

faire obstacle! Buvez et enivrez-vous! Vous ne pouvez pas comparer ces fleurs à d'autres."

Les chansons sont reliées en ce que les deux premières sont chantées sans interruption, comme le sont les nos 3 et 4 ainsi que 5 et 6. Les poèmes remarquables utilisés dans ce cycle sont caractérisés par la sensualité, la richesse de nuance et la désinvolture (qui ne doit pas être confondue avec superficialité). L'interprétation musicale de ces poèmes essaie aussi d'éviter la lourdeur; selon le compositeur, les *Chansons chinoises* aspirent à la "légèreté intolérable" (Milan Kundera) de la vie et de l'existence.

Symphonie no 4 (1972-73)

La *quatrième symphonie* de Kalevi Aho est l'une des œuvres principales de la première période du compositeur. La majeure partie de la symphonie fut écrite en 1972 à Berlin où Aho poursuivait ses études de composition grâce à une bourse du DAAD après avoir obtenu son diplôme de compositeur à l'Académie Sibelius l'année précédente. L'œuvre ne fut cependant pas finie avant mars 1973 et le compositeur était retourné en Finlande.

La *quatrième symphonie* est une œuvre au matériel musical très intégré et concentré. La symphonie en entier repose sur un thème présenté comme une fugue au début du premier mouvement. Ce thème – ou des parties – reviennent plus loin dans l'œuvre sous plusieurs lumières différentes. Les "sorts" variés du thème dans la symphonie donnent la forte impression qu'il s'y trouve un programme caché – l'œuvre semble traiter d'un drame psychologique abstrait qui mène à la destruction, mais aussi à la liberté.

Le large premier mouvement commence dans la mélancolie mais, à l'arrière-plan, on peut percevoir la semence d'une tragédie; après un passage extrêmement beau pour les violoncelles, les tensions de l'arrière-plan apparaissent un moment, entièrement exposées, aux motifs de fanfare dissonante des trompettes au milieu du mouvement. Le grand sommet du mouvement ne sert pas encore de détente finale, libératrice de la tension; comme avant, la tragédie reste à couvrir sous la surface.

Le développement de la musique dans le second mouvement, *Presto*, prend une direction destructrice. La musique agile du début mène plus tard à la dévastation: un thème de marche chromatique, dissonant, qui a commencé presque imperceptiblement, s'étend dans tout l'orchestre et mène à une situation chaotique de laquelle, vers la fin, il ne reste seulement que les rythmes violents de percussion. Le mouvement se termine avec le thème principal de la symphonie sous la forme d'une valse défigurée, bizarre.

Le troisième mouvement commence dans le paysage vide, désolé de l'âme après le second

mouvement. Comme un chant d'oiseau, les figurations virtuoses des instruments à vent libèrent finalement la musique de la tension qui avait été dominante jusque-là. En même temps, l'atmosphère devient comme celle d'un conte de fées. Une longue mélodie *cantabile* intense aux cordes couronne l'entière symphonie et fournit à la composition une catharsis finale. La mélodie se termine au loin, très haut, et est finalement suivie du thème principal de la symphonie, entendu pour la dernière fois dans les instruments les plus graves de l'orchestre, dans une lumière irréaliste.

La monumentale *quatrième symphonie* peut encore être considérée comme une pierre angulaire de l'œuvre de Kalevi Aho. Elle fut créée à Helsinki le 12 mars 1974 par l'Orchestre Symphonique de la Radio Finlandaise dirigé par Okko Kamu.

© Anne Weller 2000

Tiina Vahevaara a obtenu son diplôme de soliste et de cantatrice à l'Académie Sibelius à Helsinki en 1995 après des études avec Annika Ollinkari. Elle fit ses débuts au printemps de 1997 et poursuivit ses études avec Peter Schreier et Jeffrey Goldberg. Elle débuta à l'Opéra National Finlandais en 1995 comme Adèle dans *La Chauve-Souris* de Johann Strauss; elle s'est depuis produite régulièrement comme invitée à l'Opéra National Finlandais dans un répertoire passant de Mozart, via Wagner, à Sondheim. Elle fit sa première apparition au festival d'opéra de Savonlinna en été 2000 et elle a aussi chanté dans des productions d'opéra dans les villes finlandaises d'Oulu, Pori et Tampere. Elle se sent une grande affinité avec la musique sacrée et son répertoire inclut les principales œuvres sacrées de Bach, Mozart et Haendel. Tiina Vahevaara a gagné des prix lors de nombreux concours en Finlande, dont les concours Timo Mustakallio, Oskar Merikanto et Kangasniemi.

L'Orchestre Symphonique de Lahti (Sinfonia Lahti) fut fondé en 1949 pour maintenir les traditions de l'orchestre établi en 1910 par la société Les Amis de la Musique de Lahti. Ces dernières années, sous la direction de son chef Osmo Vänskä (principal chef invité de 1985 à 88, chef principal depuis 1988), l'orchestre est devenu l'un des plus remarquables des pays nordiques. Il a gagné le célèbre prix *Gramophone* et autres distinctions internationales pour ses enregistrements des versions originales du *Concerto pour violon* (BIS-CD-500) et de la *cinquième symphonie* (BIS-CD-800) de Sibelius, le Grand Prix de l'Académie Charles Cros (1993) pour son enregistrement de la partition complète de *La Tempête* (BIS-CD-581) de Sibelius et le prix

Classique de Cannes (1997) pour ses enregistrements de *La Nymphé des bois* (BIS-CD-815) et de la version originale de la *cinquième symphonie* (BIS-CD-800) de Sibelius. En plus de donner régulièrement des concerts symphoniques, des opéras et de faire des enregistrements, l'orchestre propose un vaste programme de développement de musique pour enfants et jeunes. Parmi les nombreux enregistrements de l'orchestre de musique finlandaise moderne se trouvent l'intégrale des œuvres pour orchestre de Joonas Kokkonen et une série en progrès d'enregistrements de musique de son compositeur résident, Kalevi Aho.

Depuis le printemps de 2000, la résidence de l'orchestre est le Hall Sibelius bâti à cette fin à Lahti. L'orchestre joue aussi régulièrement à Helsinki et il s'est produit lors de nombreux festivals importants. L'orchestre a fait des tournées en Europe de l'Ouest, aux Etats-Unis et au Japon et se produit régulièrement à Saint-Pétersbourg. L'Orchestre Symphonique de Lahti enregistre régulièrement sur étiquette BIS.

Osmo Vänskä (1953-) commença sa vie musicale professionnelle comme distingué clarinetiste, occupant le poste de principal associé à l'Orchestre Philharmonique de Helsinki pendant plusieurs années. Après avoir étudié la direction à l'Académie Sibelius à Helsinki, il gagna le premier prix du concours international pour jeunes chefs d'orchestre de Besançon en 1982. Sa carrière de chef lui a amené plusieurs engagements importants avec par exemple la Sinfonietta Tapiola et l'Orchestre Symphonique de l'Islande; il est présentement directeur musical de l'Orchestre Symphonique de Lahti en Finlande et chef principal de l'Orchestre Symphonique Ecossais de la BBC à Glasgow.

Il est de plus en plus demandé sur la scène internationale pour diriger des orchestres et des opéras et son répertoire est exceptionnellement étendu – de Mozart et Haydn en passant par les romantiques (dont les compositeurs nordiques Sibelius, Grieg et Nielsen) à un vaste choix de musique du 20e siècle; ses programmes de concerts renferment régulièrement des créations mondiales. Ses nombreux enregistrements sur BIS – dont plusieurs avec l'Orchestre Symphonique de Lahti – continuent de soulever un immense enthousiasme.

Kiinalaisia lauluja

Runojen suomennotokset / Translated into Finnish by: Pertti Nieminen

1 I. Punainen aurinko

Text: Li Yü

Punainen aurinko on jo korkealla

mutta kultaiseen suitsukemaljaan lisätään tiikerisuitsuke
toisensa perään.

Punainen brokadimatto rypistyy tanssivan neidon askelten
alla,

kultainen hiusneula valahtaa korvalliselle, kun hän keinahtelee.
Humaltuneena hän poimii maasta kukan ja haistelee sen
tuoksua.

Kaukaa toistaista saleista kaikuivat huilut ja rummut.

2 II. Miten taipuisa

Text: Cho Wen-chün [?]}

Miten taipuisa, taipuisa on bambuvapa,

kalanpyrstö notkea, notkea!

Mihin mies tarvitsee omaisuutta

silloin kun rakastaa?

Lloittkoon ylimys virralla –

antaa valjakon hevosten kaivaa karkeaa ruohoa rannalla!

Tänään iloitsemme toisistamme kasvokkain;

venyköön vuosi kymmentuhattakertaiseksi!

3 III. Kultainen lintuhiusneula

Text: Li Yü

Kultainen lintuhiusneula,

ruusuiset, puuteroidut kasvat.

Hetken näin sinut kukkien keskellä.

Sinä tiedät minun toiveeni

ja minä olen kiittollinen rakkaudestasi.

Kysy taivaalta, miten paljon sinua rakastan!

Suitsuke palaa karrelle,

kynttilän vaha sulaa kyyneliksi kuin kahden sydämen
ajatukset.

Vuoripielukseni on nahkea, brokadipeite ei pidä kylmää.

Yön hetkellä vesikello pysähtyy.

Chinese Songs

I. The Red Sun

The red sun is already high

But, in the golden censer, new tiger incense is constantly
being added.

The red brocade carpet becomes creased beneath the feet of
a dancing maiden,

The golden hairpin falls onto her ear as she swings around.
Drunkenly she plucks a flower from the earth and inhales its
scent.

Far away, from other halls, flutes and drums echo.

II. How Pliant

How pliant, pliant is the bamboo rod,

The fish's tail supple, supple!

Why does a man need possessions

If he is in love?

May the nobleman be joyful on the river –

May the carriage horses feed on the coarse grass on the bank!

Today we rejoice in each other, face to face,

May this year last ten thousand times longer!

III. The Golden Bird Hairpin

The golden bird hairpin,

The rosy, powdered face.

For a moment I saw you among the blooms.

You know my desire

And I am grateful for your love.

Ask the heavens how much I love you!

The incense burns to ashes,

The candle wax melts into tears, like the thoughts of two
hearts.

My pillow is damp, my brocade blanket cannot keep out the cold.

At the moment of night, the water-clock stops.

[4] IV. Yöllä, aivan päihdyksissä

Text: Li Ch'ing-chao

Yöllä, aivan päihdyksissä riisuin hitaasti koruni.
Maljakossa on kukkivan lumupuun oksa;
kun aloin selvittää, kukkien tuoksu herätti minut unesta.

Unessa olin kaukana, en ehtinyt kotiin saakka.

Ihmisiäänet vaienneet, vaienneet,
kuu läheinen, läheinen.
Turkoosiverhot vedetty alas.
Hypistelen lakastuvia kukkia,
hieron sormiini niiden viimeisen tuoksun:
saan taas yöstä hetken kulumaan.

[5] V. Syksyn tuuli

Text: Li Yü

Menneisyyttä voi ajatella vain suru sydämessä;
vaikea on enää muistaa entisten maisemain piirteitä.
Syksyn tuuli käy puistossa, portailla kasvaa sammal,
joutilaat helmiverhot riippuvat ikkunoiden edessä:
koko päivänä kukaan ei ole käynyt.
Kultaketjut on jo haudattu syvälle piiloon.
Henkeni voima on hajallaan kuin varvut viidakossa.
Illan taivas on kylmä, kuun kukka avautuu.
Mieleeni tulevat jadetornien ja jalokivipalatsien varjot.
Autiona hohtaa Ch'in-huain virta.

[6] VI. Lumen keskellä kevään viesti

Text: Li Ch'ing-chao

Lumen keskelläkin tiedän kevään viestin jo tulleen:

vaikka on kylmä, lumupuu koristi korallioksansa hohtaviksi.

Puoliiksi avautuneet tuoksuvat nuput keinuvat viehkeinä
puutarhan laidoilla
kuin kaunottaret, jotka kylvystä noustuaan ovat maalanneet
kasvonsa uudelleen.

IV. At Night, Very Drunk

At night, very drunk, I removed my jewellery.
In the vase is a blossoming twig from a plum tree:
As sobriety returned, the flowers' scent roused me from my
rêverie.
In my dream I was far away, I did not manage to come home.
People's voices have fallen silent, silent.
The moon is close by, close by.
The turquoise curtains have been drawn.
I touch the wilting flowers,
I rub the last of their scent between my fingers:
Thus I occupy a little more time during the night.

V. The Wind of Autumn

One can only think of the past with sorrowful heart;
It is hard to recall the features of former landscapes.
The autumn wind blows in the park, moss grows on the steps,
Pearl curtains hang idly in front of the windows:
All day long, nobody has been here.
The golden chains are already concealed deep down.
The power of my spirit is scattered like twigs in the jungle.
The evening sky is cold, the flower of the moon opens.
I recall the shadows of the jade towers and jewel palaces.
The flowing waters of the Ch'in huai shimmer desolately.

VI. Amid the Snow, the Message of Spring

Even amid the snow, I know that the message of spring has
arrived:
Though it is cold, the plum tree has adorned its branches
brilliantly.
The half-open, fragrant buds rock delightfully at the sides
of the garden
Like beautiful girls who have repainted their faces after
bathing.

Luoja on suostunut toiveeseeni ja antaa kirkkaan kuun
jalokivenä loistaa maahan.
Nyt juodaan viiniä syvistä kultamaljoista!
Älä estele! Juo ja humallu!
Näihin kukkiin ei voi verrata muita.

The Creator has acceded to my wish and let the bright moon
Shine like a jewel upon the earth.
Now we drink wine from deep golden goblets!
Do not try to hinder it! Drink and become intoxicated!
You cannot compare these flowers with any others.

Recording data: June 1999 at the Church of the Cross (Ristinkirkko), Lahti, Finland
Balance engineer/Tonmeisterin: Annette Rauhaus
Neumann microphones; Studer AD 19 microphone pre-amplifier; Yamaha O2R mixer; Genex GX 8000 MOD recorder;
Spendor SA 30 loudspeakers; Stax headphones

Producer: Ingo Petry

Digital editing: Annette Rauhaus

Cover text: © Anne Weller 2000

English translation: Andrew Barnett

German translation: Julius Wender

French translation: Arlette Lemieux-Chené

Front cover picture: *The Emperor Ming Huang Travelling in Shu* (detail), copy of 8th century original

Typesetting, lay-out: Kyllikki & Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saldean, Brighton, England

Colour origination: Jenson Studio Colour, Leeds, England

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: +46 8 544 102 30 Fax: +46 8 544 102 40
info@bis.se www.bis.se

© 1999 & © 2000, BIS Records AB

The Lahti Symphony Orchestra is supported in this recording project
by the Finnish Performing Music Promotion Centre (ESEK)

Kalevi Aho

Osmo Vänskä

Lahti Symphony Orchestra